

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»

Рівень освіти	другий (магістерський)
Спеціальність	Всі
Освітня програма	Всі
Тривалість викладання	4-та чверть
Кількість кредитів	4 кредити ЄКТС (120 годин)
Заняття:	
лекції:	2 години на тиждень
практичні:	2 години на тиждень
Мова викладання	українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:

Кафедра, що викладає: Державного управління і місцевого самоврядування (ДУМС)

Викладачі:

Хожило Ірина Іванівна

д.держ.упр., професор, професор кафедри

Персональна сторінка

<https://palsg.nmu.org.ua/ua/kafedra/teachers/Khozhylo/Khozhylo.php>

E-mail: Khozhylo.I.I@nmu.one

Кравцова Тетяна Василівна

к.т.н., доцент, доцент кафедри

Персональна сторінка

<https://palsg.nmu.org.ua/ua/kafedra/teachers/Kravtsova/Kravtsova.php>

E-mail: Kravtsova.T.V@nmu.one

1. Анотація до курсу

Сьогодні, у час воєнного стану, як ніколи, екстрені ситуації виникають несподівано. Особливе значення в реаліях сьогодення має вміння надавати першу медичну (долікарську) допомогу, а також знати, як діяти під час небезпеки. Перша допомога – це проведення найпростіших медичних заходів для порятунку життя, зменшення страждань потерпілого від надзвичайної ситуації і попередження розвитку можливих ускладнень. Професійно таку допомогу надають медики, але не завжди швидка допомога може прибути вчасно на місце події. Тому вміння кожного з нас надати першу необхідну допомогу постраждалим до прибуття служб порятунку може відіграти вирішальну роль у збереженні життя людини. Основні принципи надання першої допомоги: правильність і доцільність (якщо ви не впевнені в своїх діях, то краще утриматись; головне правило першої допомоги – не нашкодити); швидкість; продуманість, рішучість, спокій.

Під час вивчення цієї дисципліни Ви ознайомитеся з основами законодавства України щодо охорони здоров'я людини у невідкладних станах; дізнаєтеся про загальні принципи домедичної

допомоги та методику обстеження постраждалого на місці події; сформуєте поняття про лікарські засоби, форми і способи їх застосування у невідкладних станах. У Вас буде можливість сформувати уявлення про термінальні стани, травми, кровотечі, отруєння та розвинути навички надання домедичної допомоги з основами реанімації. Важливим моментом навчання стане дослідження психоемоційної складової діяльності людини в умовах надзвичайної ситуації та опанування основами особистої безпеки осіб, що надають домедичну допомогу.

2. Мета та завдання курсу

Мета дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти, які не мають базової медичної підготовки, комплексу спеціальних знань та вмінь з організації і надання домедичної допомоги, що дозволяє фахівцеві швидко та правильно зорієнтуватися у невідкладній ситуації, здійснити першочергові кроки для порятунку життя людини на основі впровадження в освітній процес сучасних світових напрацювань та стандартів надання домедичної допомоги.

Завдання курсу:

– **знати і розуміти:** сутність теоретичних та алгоритмічних підходів при наданні домедичної допомоги; порядок проведення первинного огляду потерпілого; характерних особливостей реалізації публічно-управлінської діяльності в умовах невідкладної ситуації за принципом «перший на місці події»; організаційні принципи надання медичної допомоги населенню;

– **вміти:** розпізнавати стани, загрозливі для життя і здоров'я; застосовувати основні принципи оцінки стану постраждалих; власну інфекційну безпеку та безпеку оточуючих при роботі з біологічними рідинами; професійно спілкуватися на місці події та брати управління на себе; надавати домедичну допомогу при критичних станах; вміти правильно оцінити психологічний стан людей, що перебувають у невідкладному стані.

3. Результати навчання

Дисциплінарні результати навчання:

- продемонструвати *розуміння* сутності теоретичних та алгоритмічних підходів при наданні домедичної допомоги; порядку проведення первинного огляду потерпілого; характерних особливостей реалізації публічно-управлінської діяльності в умовах невідкладної ситуації за принципом «перший на місці події»;
- продемонструвати *розуміння* сутності теоретичної й практичної складової надання домедичної допомоги в невідкладних станах з позицій доказовості медичної науки та практики, у т.ч. галузевих та міжнародних протоколів; *дотримання* організаційних принципів надання медичної допомоги населенню; *вміння аргументувати* та *обґрунтувати, публічно доводити* авторську позицію;
- продемонструвати *розуміння* сутності та здатність розпізнавати стани, загрозливі для життя і здоров'я; *застосовувати* основні принципи оцінки стану постраждалих; забезпечувати власну інфекційну безпеку та безпеку оточуючих при роботі з біологічними рідинами; *вміння аргументувати* та *обґрунтувати* авторську позицію;
- продемонструвати *здатність* професійно спілкуватися на місці події та брати управління на себе; надавати домедичну допомогу при критичних станах; вміти правильно оцінити психологічний стан людей, що перебувають у невідкладному стані, здатність *застосовувати* теоретичні підходи та поведінкові моделі управління наданням домедичної допомоги на місці події, *вміння аргументувати* та *обґрунтувати* авторську позицію.

4. Структура курсу

Тижні	Тематика занять	Вид занять	Ресурси	Оцінка
1	Вступ до курсу Мета, завдання, результати Політика курсу Навчальні матеріали Система та критерії оцінювання	Лекція	Силабус Презентація курсу Методичні рекомендації Рекомендовані джерела ККР для проведення заліку	–
	Тема 1. Основи законодавства України щодо охорони здоров'я людини у невідкладних станах		Презентація за темою Рекомендовані джерела	0-5
	Практичне заняття «Правові засади надання домедичної допомоги»	Практичне заняття	Методичні рекомендації	0-5
2	Тема 2. Загальні принципи домедичної допомоги.	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	0-5
	Практичне заняття «Організаційні засади надання домедичної допомоги»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	–
3	Тема 3. Обстеження постраждалого на місці події.	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	–
	Практичне заняття «Особиста безпека осіб, що надають домедичну допомогу»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-10
4	Тема 4. Поняття про лікарські засоби, форми і способи їх застосування у невідкладних станах.	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	-
	Практичне заняття «Домедична допомога при гострому отруєнні засобами побутової хімії (медикаментами)»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси Спеціальне тренінгове обладнання	0-5
5	Тема 5. Термінальні стани. Домедична допомога з основами реанімації. Визначення рівня свідомості за шкалою APVU.	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	0-2
	Практичне заняття «Домедична допомога у шоковому стані»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси Спеціальне тренінгове обладнання	0-10
6	Тема 6. Загальне поняття про травму.	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела	-
	Практичне заняття «Домедична допомога при травмах різної локалізації».	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси Спеціальне тренінгове обладнання	-

Тижні	Тематика занять	Вид занять	Ресурси	Оцінка
7	Тема 7. Загальне поняття про кровотечу. Домедична допомога при кровотечах.	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела	0-3
	Практичне заняття «Засоби зупинки кровотечі»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси Спеціальне тренінгове обладнання	0-10
8	Тема 8. Психоемоційна складова діяльності людини в умовах надзвичайної ситуації	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	-
	Практичне заняття «Перша психологічна допомога при посттравматичному стресовому розладі»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси Спеціальне тренінгове обладнання	-
9	Тема 8. Психоемоційна складова діяльності людини в умовах надзвичайної ситуації	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	0-5
	Практичне заняття (тестування)	Практичне заняття	Підсумковий тест (MS Forms)	0-40
10	Підведення підсумків вивчення дисципліни	Лекція	Силабус ККР для проведення заліку	-
	Підведення підсумків вивчення дисципліни	Практичне заняття	Анкети у MS Forms	-

Індивідуальне завдання – підготовка доповіді з мультимедійним супроводженням за однією з тем самостійної роботи, доповіді на навчально-практичних конференціях, реферативної роботи.

Теми індивідуальних завдань:

1. Організаційно-правові аспекти домедичної допомоги.
2. Основні групи лікарських засобів, які використовуються при наданні домедичної допомоги.
3. Допомога при термічних травмах.
4. Поняття про колапс і шок. Причини виникнення.
5. Основні правила транспортування постраждалих у невідкладних станах.

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

На лекційних заняттях обов'язково мати з собою гаджети зі стільниковим інтернетом.

Активованій аккаунт університетської пошти (student.i.p@nmu.one) на Microsoft Office365.

Перевірений доступ з ПК чи мобільного гаджету до за стосунків Microsoft Office: Teams, Moodle.

Інстальований на ПК та мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point).

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Загальні критерії досягнення результатів навчання відповідають описам 7-го кваліфікаційного рівня НРК.

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни **на підставі поточного оцінювання знань** за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування та виконання і захисту практичних робіт складатиме не менше 60 балів. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Теоретична частина оцінюється за результатами *участі у дискусіях* під час інтерактивних лекцій, виконанню та *презентації результатів індивідуального завдання*, зміст якого описано у розділі 4 (участь у дискусіях та презентація результатів окремих завдань оцінюється в межах 100 балів відповідно до Загальних критеріїв досягнення результатів навчання для 7-го кваліфікаційного рівня за НРК (магістр)» (див. «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» <https://cutt.ly/1ORACPD>) із подальшим перерахунком відповідно до розподілу балів за окремими темами та завданнями, див. у табл. розділу 4). Загалом за участь у дискусіях і захист результатів виконання індивідуального завдання отримується **максимум 60 балів**.

Практичні роботи (індивідуальні і командні завдання, розподіл балів див. у табл. розділу 4) виконуються під час практичних занять (презентація результатів окремих завдань оцінюється в межах 100 балів відповідно до Загальних критеріїв досягнення результатів навчання для 7-го кваліфікаційного рівня за НРК (магістр)» (див. «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» <https://cutt.ly/1ORACPD>) із подальшим перерахунком відповідно до розподілу балів за окремими темами та завданнями, див. у табл. розділу 4). При несвоєчасному здаванні практичної роботи оцінка знижується вдвічі. У сумі за практичну частину курсу при поточному оцінюванні отримується **максимум 40 балів**.

Отримані бали за теоретичну частину та практичні роботи додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Розподіл максимальної кількості балів за складовими поточного контролю:

Теоретична частина	Практична частина	Разом
60	40	100

6.3. Критерії оцінювання підсумкової роботи. У випадку, коли здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку, проводиться **підсумкове оцінювання (залік)** під час сесії. Якщо здобувач не здав у письмовій формі виконаних індивідуальних завдань (дві практичні роботи), він отримує незадовільну підсумкову оцінку з дисципліни.

Залік проводиться у вигляді комплексної контрольної роботи, яка включає запитання з теоретичної та практичної частини курсу. Білет складається з **60 тестових завдань** із чотирма варіантами відповідей, одна правильна відповідь оцінюється в 1 бал (**разом 60 балів**) та **10 тестових завдань** з практичної частини, кожне з запитань оцінюється максимум у 4 бали (**разом 40 балів**), причому:

- 4 бали – відповідність еталону;
- 3 бали – відповідність еталону з незначними помилками;
- 2 бали – часткова відповідність еталону, питання повністю не розкриті;
- 1 бал – невідповідність еталону, але відповідність темі запитання;
- 0 балів – відповідь не наведена або не відноситься до теми запитання.

Отримані бали за відкриті та закриті тести додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за підсумковою роботою здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів), що можуть використовуватися в освітньому процесі. Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»:

http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/System_of_prevention_and_detection_of_plagiarism.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика.

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на НТУ Microsoft Office та відвідування групи дисципліни у Microsoft Teams.

Рекомендуємо створити профілі та підписатися на сторінку кафедри державного управління і місцевого самоврядування у Facebook: <https://www.facebook.com/kafedra.publicmanagement/>.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота у рамках дисципліни дистанційно у застосунку Microsoft Teams та на корпоративній платформі Moodle (www.do.nmu.org.ua).

Усі письмові запитання до викладача стосовно дисципліни мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи у Microsoft Teams.

7.3. Політика щодо перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять.

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим.

Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності.

Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту.

Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи.

Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби).

Оцінки неможливо отримати під час консультацій або інших додаткових годин спілкування з викладачем. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно - в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті. Здобувач вищої освіти має право на зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті, за окремими темами або видами навчальної активності із попереднім погодженням з викладачем дисципліни та гарантом освітньої програми. Визнання результатів здійснюється за наявності відповідних сертифікатів.

7.7. Участь в анкетуванні. Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (MS Forms). Посилання на форму буде розміщено у Teams курсу. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Домедична підготовка : навч. посіб. / кол. авт.: В. В. Кікінчук, С. О. Книженко, Т. І. Савчук та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2021. 176 с.
2. Домедична підготовка : навч. посіб. / О. Таранова, В. Придатко. Вінниця: ФОП Рогальська І.О., 2020. 160 с.
3. Домедична підготовка : курс лекцій / О. В. Чуприна, Т. П. Жилін. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. 120 с.
4. Екстрена медична допомога : підручник / М. І. Швед, А. А. Гудима, С. М. Геряк та ін.; за ред. М. І. Шведа. Тернопіль : ТДМУ, 2015. 420 с.
5. Медико-соціальні основи здоров'я навч. посіб. / І. М. Маруненко, О. В. Тимчик. Київ : Університетське видання Пульсари, 2015. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/11473/>.
6. Основи домедичної допомоги : підручник ВНЗ / А. Г. Антонов, А. М. Колесніков, Н. О. Комісарова. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Київ : КНТ, 2014. 338 с.
7. Основи медичних знань та охорони здоров'я : навч. посіб. для проведення практичних робіт студентів вищих навчальних закладів / О. Д. Мойсак, О. В. Тимчик. Київ: КУ ім. Б. Грінченка, 2018. 77 с.
8. Публічноуправлінські аспекти розбудови національної системи охорони громадського здоров'я в Україні / І. І. Хожило // Модернізація публічного управління в умовах глобальних змін світового простору: кол.моногр./Львів-Торунь: Ліга-Прес, 2021. 258 с.
9. Хожило І. І. Публічне управління у соціогуманітарній сфері: навч. посіб. у таблицях і схемах / І. І. Хожило, О. В. Антонова, С. М. Мороз, Н. Г. Сорокіна. ДРІДУ НАДУ, 2020. 113 слайдів. URL: <https://docs.google.com/presentation/d/1o3pFqZY5NeEtqycczumBh8uo91SSLEW7/edit#slide=id.p3>
10. Хожило І. І. Державне управління охороною здоров'я: теорія і практика: навч. посіб. у таблицях і схемах / І. І. Хожило, С. М. Мороз. ДРІДУ НАДУ, 2020. 103 слайдів. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1C87Y3jMSUJx-vqMwFdYL6JPNH1aXaUSL>.

Нормативні документи

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.

2. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листоп. 1992 р. № 2801-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2801-12>.
3. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при порушенні прохідності дихальних шляхів – обтурації стороннім тілом : затв. Наказом МОЗ України від 16.06.2014 № 398. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0763-14>.
4. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при раптовій зупинці серця : затв. Наказом МОЗ України від 16.06.2014 № 398 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-14>.
5. Порядок надання психологічної підтримки постраждалим при надзвичайній ситуації : затв. Наказом МОЗ України від 16.06.2014 № 398. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0766-14>.
6. Порядок надання домедичної допомоги постраждалим при підозрі на шок : затв. Наказом МОЗ України від 16.06.2014 № 398. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0762-14>.
7. Про екстрену медичну допомогу : Закон України від 05.07.2012 р. № 5081-VI. – URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5081-17>.
8. Про затвердження переліків лікарських засобів та виробів медичного призначення, які повинні бути в складі аптечок медичних загальновійськових індивідуальних, аптечки автомобільної загальновійськової, наплічника медичного загальновійськового санітара та наплічника медичного загальновійськового санітарного інструктора : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 28.07.2016 р. № 784. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0113-17>.
9. Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації екстреної медичної допомоги: Наказ МОЗ України від 15.01.2014 № 34. URL: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20140115_0034.html.
10. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах: наказ МОЗ України 16.06.2014 № 398. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/z0750-14>.
11. Про удосконалення підготовки з надання домедичної допомоги осіб, які не мають медичної освіти : Наказ МОЗ України від 29.03.2017 № 346. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0346282-17>.
12. Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах : Наказ МОЗ України від 16.06.2014 № 398. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-14>.
13. Про затвердження Порядку підготовки та підвищення кваліфікації осіб, які зобов'язані надавати домедичну допомогу : Постанова Кабінету Міністрів України від 171 21.11.2012 № 1115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1115-2012-п>.
14. Уніфікований клінічний протокол екстреної медичної допомоги масивна кровотеча з кінцівок : Наказ МОЗ України 21.06.2016 № 612: (Електронний ресурс). URL: http://mtd.dec.gov.ua/dodatki/2016_612_ekstrena.
15. Уніфікований клінічний протокол екстреної медичної допомоги зовнішня кровотеча з тулуба та шиї : затверджено Наказом МОЗ України 21.06.2016 № 612. URL: http://mtd.dec.gov.ua/2016_612//ekstrena/2016_612_YKPMd_krov_vyzi.pdf.
16. Екстрена медична допомога: догоспітальний етап. новий клінічний протокол : наказ МОЗ України 05.06.2019 № 1269. URL: zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1269282-19#n17.

Додаткові

1. Європейська програма роботи, 2020–2025: Спільні дії для міцнішого здоров'я. Копенгаген: Європейське регіональне бюро ВОЗ; 2021. URL: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/345924/WHO-EURO-2021-1919-41670-59496-ukr.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. Здоров'я-21: Основи політики досягнення здоров'я для всіх у Європейському регіоні ВОЗ. Копенгаген : ВОЗ (ЕРБ), 2000. 310 с.

3. Тарасюк Ю. Протокол надання першої допомоги при невідкладних станах URL: <http://carpfishing-media.com/2018/02/11/persha-dopomogatarasiuk/>
4. Транспортування та евакуація постраждалих: курс ПМД он-лайн. URL: <http://1staidplast.org.ua/firstaid/4-2/>.
5. Хожило І.І., Мороз С.М. Функції ВООЗ в наднаціональній системі управління у сфері народної медицини // *Публічне управління та адміністрування*. 2019. Вип. 3. URL: [http://www.dridu.dp.ua/zbirnik_dums/2019/2019_03\(42\)/16.pdf](http://www.dridu.dp.ua/zbirnik_dums/2019/2019_03(42)/16.pdf).

Інформаційні ресурси

1. Громадська організація «Платформа здоров'я». URL: <https://health-platform.org.ua/>
2. Державна установа «Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України». URL: <https://phc.org.ua/pro-centr>.
3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. URL: www.library.univ.kiev.ua.
5. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія». URL: <http://www.ukrna.kiev.ua/ukmalib>.
6. Офіційний сайт комітету статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
7. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua.
8. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua.
9. Офіційний сайт Міністерства здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua>.
10. Health Facilities Management. URL: <https://www.hfmmagazine.com>.
11. PubMed – бібліографічні бази даних Національної медичної бібліотеки (США) та Національного інституту здоров'я (США), що охоплюють різні медичні дисципліни. URL: www.ncbi.nlm.nih.gov.